

УДК 725.2

Ю.С.Рябець

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ МОБІЛЬНИХ ОБ'ЄКТІВ ЕКСПРЕС-ОБСЛУГОВУВАННЯ

Більшість існуючих підприємств експрес-обслуговування та їх стихійно утворені групи, а також існуючі проектні пропозиції, в переважній більшості, мають різні архітектурно-планувальні, конструктивні, технологічні схеми, що не дозволяє сформувати естетично гармонійне та архітектурно виразне, цілісне міське середовище на їх основі. Постійний попит на даний вид обслуговування, та, водночас, відсутність комплексної методики проектування підприємств швидкого обслуговування призводить до невідповідності сучасним містобудівним вимогам та естетики міського середовища. Тому виникає нагальна потреба в удосконаленні методики проектування як окремих об'єктів експрес-обслуговування, так і їх комплексів.

На основі узагальнення досвіду наукових досліджень, проектної практики та будівництва основними принципами для формування об'ємно-просторової структури об'єктів експрес-обслуговування (див. Рис.1) є наступні:

- блочно-модульний принцип;
- принцип вільного простору;
- принцип просторової структури [1,2].

Найбільш розповсюджений в проектній практиці та будівництві **блочно-модульний принцип** завдяки своїм позитивним якостям – варіабельністю об'ємно-просторових та композиційних рішень, можливістю еволюційної адаптації об'єктів до нових умов функціонування шляхом поетапного будівництва та поступового просторового розвитку у всіх напрямках, легкістю зміни структури, профілю, спеціалізації та потужностей, можливістю застосування різноманітних конструктивних систем та матеріалів. Блочно-модульний принцип включає декілька методів проектування з яких найбільш доцільними для організації об'єктів експрес-обслуговування та їх комплексів є метод функціональних блоків, блок-модульний метод, метод блок-будівель та метод блокування об'ємно-просторових елементів.

Метод функціональних блоків передбачає створення будівель об'єктів експрес-обслуговування на основі окремих функціональних блоків вміщених в автономний будівельний об'єм, які можуть блокуватися між собою та створювати різноманітні композиційні рішення. Даний метод характерний для об'єктів експрес-обслуговування типу Б зі скороченим та повним складом функціональних процесів [4], які можуть складатися з двох функціональних блоків: торгових приміщень, або приміщень по обслуговуванню відвідувачів;

виробничо-підсобного блоку приміщень. Впровадження даного методу на практиці дасть змогу забезпечити різноманітність об'ємно-просторових та композиційних рішень, можливість швидкої адаптації підприємств до змін умов функціонування.

В основу *блок-модульний методу* покладене створення об'єктів швидкого обслуговування з типових конструктивних блок-модулів одного чи декількох похідних геометричних параметрів. Блок-модулі можуть мати різноманітну конфігурацію в плані – прямокутна, трикутна, кругла, але найбільш широкі можливості для організації простору та подальшого розвитку мають будівлі на основі шести-, восьмикутної форми в плані. В залежності від розмірів блок-модуль може вміщувати окремий закінчений об'єкт, функціональний блок, частину комплексу, чи кілька об'єктів. Блок-модульний метод дозволяє домагатися високого ступеня уніфікації конструктивних і планувальних рішень, скоротити кількість індивідуальних проектів. Блок-модульному методу найбільше відповідають такі архітектурно-конструктивні системи як конструктивні системи з легких об'ємних блоків, а також комбіновані системи – каркасні збірно-розбірні системи з огорожуючими об'ємними елементами.

Прикладами конструктивних систем з легких об'ємних блоків (блок-контейнерів) для організації мобільних громадських об'єктів на основі блочно-модульного принципу можна вважати розроблені в КиївЗНДІЕПі системи «Монтаж», «Тюмень»; систему «Нева», «Модуль».

Ґрунтуючись на блочно-модульному принципі, архітектор Г.І.Кузьміна пропонує методику для організації окремих об'єктів дрібнороздрібної торгівлі та їх комплексів. Суть методики полягає розділенні процесу проектування на декілька взаємопов'язаних рівнів уніфікації: перший рівень – «модуль», другий рівень – «блок-модуль», третій рівень – «група», четвертий рівень – «комплекс». За запропонованою методикою об'єкти проектування не типізуються, а створюється уніфікація параметрів на всіх рівнях проектування. Уніфікація «модуля» зводиться до визначення його похідних параметрів, «блок-модуля» - до визначення функціонально-планувальних параметрів, «групи» уніфікуються за композиційними прийомами «блок-модулів». Кінцевий елемент проектування «комплекс» передбачає функціонально-просторову оптимізацію «блок-модулів» та «груп» на основі введення об'єднуючих конструктивних елементів [3]. Запропонована методика проектування може застосовуватись при проектуванні об'єктів експрес-обслуговування та їх комплексів в міському середовищі, які мають середній та тривалий термін експлуатації на одному місці.

Метод блок-будівель полягає в формуванні комплексів з уніфікованих будівель різного функціонального призначення, в яких об'єктом типізації є

окрема будівля. Даний метод передбачає універсальність архітектурно-планувального рішення при незмінній конструктивній схемі, що в свою чергу дозволяє «... організовувати в габаритах одного блоку планувальні структури однорідних підприємств, близьких за технологією виробництва, потужності та санітарно-технічному оснащенню (кафе-ресторан; продовольчо-промисловий магазин)» [5].

Універсальність блоків та їх просторова гнучкість дозволяє своєчасно та адекватно адаптуватися підприємствам, в тому числі і підприємствам експрес-обслуговування запроектованим за даним методом, до постійно змінюваних в часі та просторі умов функціонування. Блочна структура підприємств швидкого обслуговування дозволяє перспективне розширення підприємств, зміну їх потужності, профілю, складу тощо.

Метод блокування об'ємно-просторових елементів вважається найбільш досконалим. Він передбачає створення об'єктів на основі застосування стандартизованих функційно-просторових елементів та елементів приміщень, що дають можливість їх варіантного планування [1].

Принцип вільного простору передбачає створення цільного нерозчленованого об'єму, в якому можуть здійснюватись різноманітні функціональні процеси залежно від потреб та умов функціонування. Даний принцип здійснюється за допомогою великопрольотних конструкцій, таких як тентові та пневматичні конструкції, різні оболонки та купола, просторово-стрижньові плити.

Основна властивість архітектурних об'єктів, які організовані на основі даного принципу - їх поліфункціональність, тобто можливість протікання різних по своєму характеру функцій в одному загальному просторі. Різні функціональні процеси можуть протікати паралельно, тобто в один і той же час, шляхом розділення загального простору на функціональні зони (за допомогою прийомів гнучкого планування), а також послідовно один за одним в різних часових інтервалах. Тому, проектуючи підприємства експрес-обслуговування на основі принципу вільного простору, варто передбачити, запрограмувати сценарій протікання різних функціональних процесів за рахунок обладнання та, можливо, пересувних та трансформованих перегородок, екранів тощо.

Принцип просторової структури ґрунтується на розумінні просторової структури як каркаса, просторово-конструктивної решітки що здатна розвиватися в різних напрямках таким чином забезпечуючи можливість еволюційної адаптації об'єктів експрес-обслуговування та їх комплексів в просторі і часі. Хоча даний принцип застосовується переважно для максимального укрупнення та кооперування громадських будівель, а також як перспективний принцип в містобудівній практиці, він може бути застосований

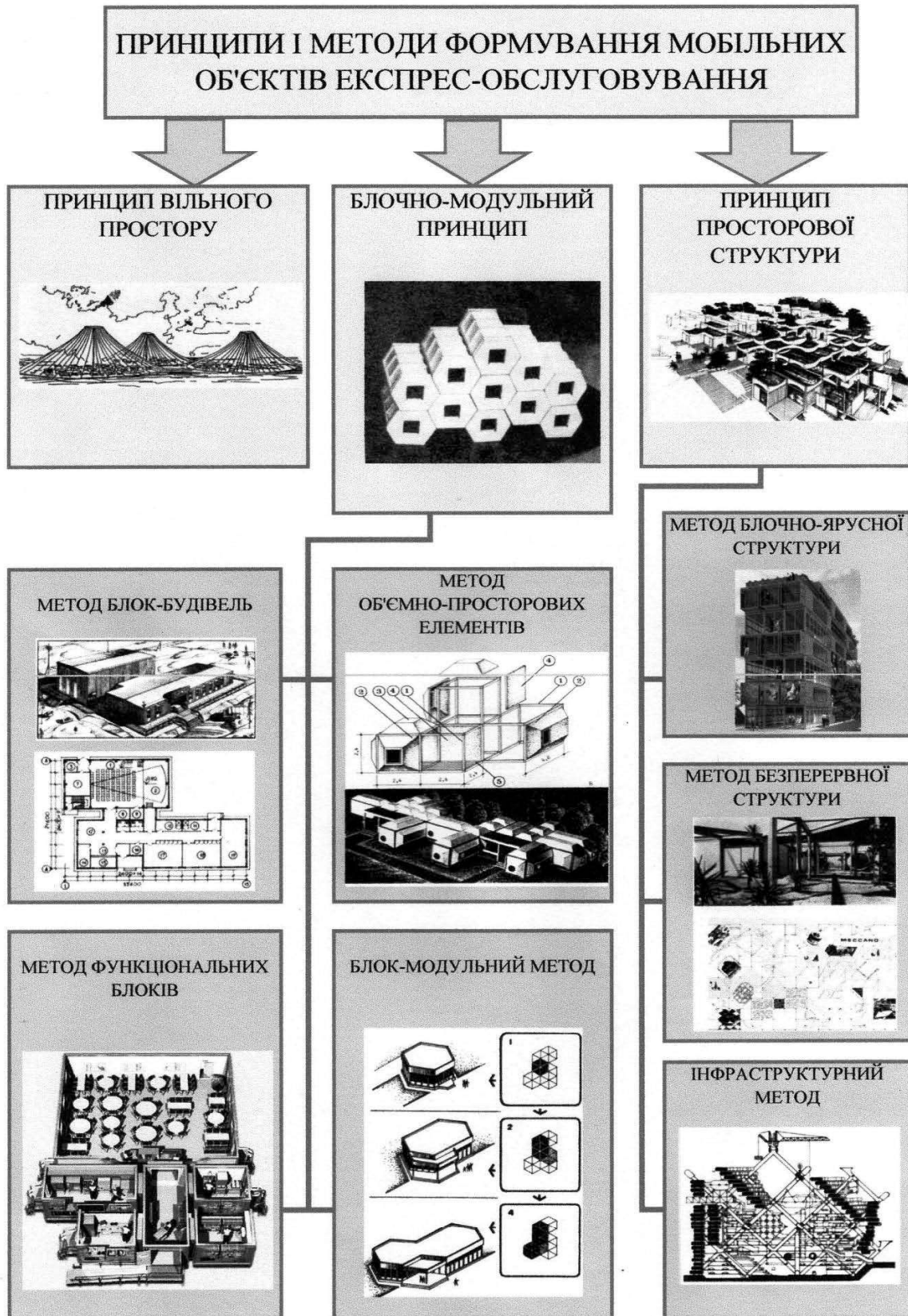

Рис.1. Принципи формування мобільних об'єктів експрес-обслуговування (за Г.І. Шемседіновим).

для організації підприємств експрес-обслуговування та їх комплексів, якщо розглядати структуру, як безперервну планувальну сітку, що здатна розвиватися в різних напрямках. Вона може виступати в якості засобу конструктивної, функціональної та композиційної організації об'єкту експрес-обслуговування, а також як засіб упорядкування простору. Геометричні параметри планувальної сітки можуть бути різноманітними – від найпростіших прямокутних (найбільш розповсюджених) до складних шестикутних тощо. Також можливо суміщення різних за геометричними параметрами планувальних сіток або їх накладання.

Принцип просторової структури включає ряд методів сутність яких зводиться до наступних: метод блочно-ярусної структури; метод безперервної структури; інфраструктурний метод.

Наведені вище принципи організації об'ємно-просторової структури об'єктів експрес-обслуговування, засвідчують, що найбільш перспективним та таким, що найбільш повно відповідає суті комплексної організації експрес-обслуговування в міському середовищі, є блочно-модульний принцип.

Література

1. Шемседінов Г.І. Проектування мобільних будівель. Навчальний посібник. – К.: КНУБА, 2007. – 144с.
2. Гайдученя А.А. Динамическая архитектура. – К.: Будівельник, 1983. – 96с.
3. Кузьміна Г.В. Принципи комплексного формування підприємств дрібно роздрібною торгівлі: Дис. ... к. арх.: 18.00.02. – К., 2005. – 172 с.
4. Рябець Ю.С. Функціональна організація підприємств експрес-обслуговування на прикладі громадського харчування // Сучасні проблеми архітектури та містобудування. – К.: КНУБА, 2008. – Вип. 19. – С.366-370.
5. Ежов В.И. Архитектура общественных зданий массового строительства. – М.: Стройиздат, 1983. – 216 с.

Анотація

Розглянуті основні принципи та методи об'ємно-просторової організації об'єктів експрес-обслуговування.

Аннотация

Рассмотрены основные принципы и методы объемно-пространственной организации объектов экспрес-обслуживания.